

СТРУКТУРА І ПОВНОВАЖЕННЯ КАЗЕННОЇ ПАЛАТИ У ДОРЕФОРМЕНИЙ ПЕРІОД: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ

Наукові аспекти державотворення і діяльності державних органів завжди користувалися підвищеним інтересом з боку істориків. Сьогодні значно більше, ніж раніше, приділяється уваги вивченню роботи органів влади і місцевих установ Російської імперії в українських губерніях. Наше дослідження покликане висвітлити наукові здобутки істориків, які аналізували проблеми формування структури і повноважень казенної палати на прикладі Волинської.

У дореволюційний період проблеми діяльності казенних палат знайшли відображення у працях І. Бльоха [2], О. Лохвицького [10], О. Градовського [4], Я. Козловського [7] та ін. О. Градовський висвітлив проблеми роботи місцевих органів влади у своїй фундаментальній праці «Начала русского государственного права» [4]. На основі російського законодавства дослідник описав призначення казенної палати, її структуру і склад чиновників, що входили до загального присутствія. Він відмітив, що основні перетворення в діяльності установи відбулися під час правління імператорів Миколи I та Олександра II. О. Градовський лаконічно, однак точно простежив основні зміни у структурі казенних палат у XIX ст. Також необхідно виділити монографію Я. Козловського [7], у якій автор здійснив ретроспективний огляд діяльності казенних палат Російської імперії. Він дослідив передумови та історію створення вказаних адміністративних установ, процес становлення їх повноважень, взаємодію з повітовими казначействами та сучасний для нього устрій та функції палат. Дослідник вивчив значний масив російських законодавчих актів з останньої чверті XVIII ст. до початку XX ст., що дозволило йому прослідкувати історичний розвиток казенних палат, зміни в їх структурі, завданнях і функціях, які вони виконували.

В радянський час спеціальні дослідження стосовно історії казенних палат і їх функціональних обов'язків не проводилися. Тому згадки про місцеві органи Міністерства фінансів в ґрунтовній праці історика М. Єрошкіна є досить важливими для науковців [5].

Після розпаду Радянського Союзу значно поживалося вивчення історії місцевих установ періоду Російської імперії. Серед сучасних українських дослідників питання історії діяльності казенних палат вивчали О. Головка, В. Жвалюк, В. Орлик, О. Маркевич та ін. Так, В. Орлик простежив історію розвитку відповідної адміністративної установи на матеріалах Київської губернії [12]. В. Жвалюк відмітив «розмитість і «всеосяжність» компетенції казенних палат» до 1860-х років [6, с.95]. О. Головка здійснив аналіз ключових законодавчих актів,

простежив зміни в структурі та повноваженнях досліджуваних установ в період правління Катерини II та Павла I [3]. О. Маркевич проаналізувала механізми призначення керівників казенної палати у першій третині XIX ст. [11].

Вагомі здобутки у сфері дослідження історії діяльності казенних палат мають зарубіжні історики. Російський дослідник К. Правілова вказала на важливу роль казенної палати у формуванні цивільного бюджету [13]. В структурі кожної казенної палати був архів, історичне значення якого підкреслила А. Бедрицька [1]. Російський дослідник О. Ларіна відмітила, що казенні палати володіли широкими повноваженнями і діяли як органи міністерства фінансів на місцях [9]. Історик І. Лагутін наголосив на тому, що основною функцією казенних палат у системі контролю була цілісність і збереженість доходів [8].

Отже, на основі аналізу структури і повноважень казенної палати науковці підкреслюють її вагому роль у фінансово-економічному житті губернії.

Література:

1. Бедрицкая А.Ю. Архив псковской Казенной палаты в XIX в. / А.Ю. Бедрицкая // Псков. Научно-практический, историко-краеведческий журнал. – 2006. – № 24. – С. 67-68.
2. Блѣх И. Устройство финансового управления и контроля в России в историческом их развитии / И. Блѣх. – СПб.: Тип. Муллер и Богельман, 1895.
3. Головки О.М. Виникнення казенних палат в Україні та організаційно-правові засади їх діяльності в кінці XVIII – на початку XIX ст. / О.М. Головки // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2003. – Вип. 23. – С. 218-224.
4. Градовский А.Д. Начало русского государственного права / А.Д. Градовский. – СПб., 1883. – Т. 3. – 384 с.
5. Ерошкин М.П. История государственных учреждений дореволюционной России / М.П. Ерошкин. – М.: Высшая школа, 1983. – 352 с.
6. Жвалюк В.Р. Податкові органи Російської імперії в Україні в другій половині XIX – на початку XX ст.: Організаційно-правові засади діяльності: Монографія / В.Р. Жвалюк. – К.: Атіка, 2001. – 176 с.
7. Козловский Я.И. Казенные палаты и подведомственные им учреждения в России: история и современное устройство их / Я.И. Козловский. – Рига, 1901. – 853 с.
8. Лагутин И.Б. Этапы формирования российской системы организации бюджетного контроля: организационно-правовое обеспечение / И.Б. Лагутин // Историко-правовые проблемы: новый ракурс. Сборник научных статей. – Курск: КГУ, 2012, Вып. 5. – С. 70-81.

9. Ларина О.Г. Организация управления регалийными доходами в России XVIII – XIX веке / О.Г. Ларина // Историко-правовые проблемы: новый ракурс. – 2012. – Вып. 5.

10. Лохвицкий А. Губерния, её земские и правительственные учреждения / А. Лохвицкий. – СПб.: Издание книгопродавца А.Ф. Арбузова, 1864. – 223 с.

11. Маркевич О.В. Віце-губернатор Волинської губернії першої половини XIX століття: соціологічний портрет / О.В. Маркевич // Волинські історичні записки. – 2011. – Т. 6. – С. 121-132.

12. Орлик В.М. Казенні палати в системі фінансового управління Російської імперії в кінці XVIII – у XIX ст. (на матеріалах Київської губернії) / В.М. Орлик // УІЖ. – 2003. – № 2. – С. 66-73.

13. Правилова Е.А. Финансы империи: деньги и власть в политике России на национальных окраинах. 1801 – 1917 / Е.А. Правилова. – М.: Новое издательство, 2006. – 456 с.